

COLLOQUIA RUSSICA

Series I, vol. 8

Religions and beliefs of Rus' (9th–16th centuries)

Publication from the 8th
International Scientific Conference,
Lviv, 15th–18th November, 2017

Krakow
2018

Slovanské pohanství ve středověkých latinských pramenech, wybrał, přeložil, úvodem a poznámkami opatřil Jiří Dynda, Praha: Scriptorium, 2017, 365 s. [Słowiańskie pogaństwo w średniowiecznych łacińskojęzycznych źródłach, zebrał, przetłumaczył, wstępem i przypisami opatrzył Jiří Dynda, Praga: Scriptorium, 2017, 365 s.]

Autor publikacji jest Czechem, absolwentem Instytutu Filozofii i Regionalistyki – Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Karola w Pradze (*Ústavu filosofie a religionistiky – Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze*), gdzie obronił pracę magisterską, a od 2016 r. podejmuje naukowe działania jako doktorant. W polu jego zainteresowań znajduje się średniowieczne piśmiennictwo łacińskie i starosłowiańskie, gdy chodzi o proces chrystianizacji Słowian, jak również synkretyzm w słowiańskim folklorze i średniowiecznej kulturze ludowej. W 2015 r. otrzymał prestiżową nagrodę Jana Palacha, przyznaną mu przez uczelnię, z którą jest związany, za pracę dyplomową pt. *Byliny o bohaterze Światogorze: Strukturalna i komparatywna analiza narracji (Strukturální a komparativní analýza narativu)*; jego promotorem był docent PhDr. Ilja Lemeškin.

Publikacja *Slovanské pohanství ve středověkých latinských pramenech* jest antologią najważniejszych łacińskojęzycznych tekstów odnoszących się do historii, religii i kultury pogańskiej na terenie Słowiańszczyzny z okresu od VI do XVI wieku. Została wydana w ramach projektu *Przemiany koncepcji filozoficznego postrzegania (Proměny koncepce filozofického vnímání)*, a konkretnie jego podprojektu realizowanego na Wydziale Filozofii Uniwersytetu Karola w Pradze o nazwie *Łacińskojęzyczne źródła do badań dawnej religii słowiańskiej – wybór, překlad i komentář krytyczny (Latinské prameny ke studiu archaického slovanského náboženství – výbor, překlad a kritický komentář)*. Środki na jego

realizację pozyskano za pośrednictwem *Specjalnego projektu badawczego szkół wyższych na rok 2015 (Specifického vysokoškolského výzkumu na rok 2015)*, a także w ramach *Programu rozwoju dziedzin naukowych na Uniwersytecie Karola, numer 13 – Racjonalizm w naukach o człowieku*, w obszarze podprogramu *Kultury jako metafory świata (Programu rozvoje vědních oblastí na Univerzitě Karlově č. 13 – Racionalita ve vědách o člověku, podprogram Kultury jako metafory světa)*, realizowanego również na Wydziale Filozofii Uniwersytetu Karola w Pradze.

Książka zawiera przedmowę, wstęp o nazwie *Słowiańskie pogaństwo*, a także uwagi czeskiego edytora na temat wyboru łacińskojęzycznych tekstów źródłowych i ich przekład na język czeski. W sześciu kolejnych rozdziałach oznaczonych literami A–F, ukazane zostały fragmenty dzieł pisarzy i historyków, od Prokopiusza z Cezarei do Macieja z Miechowa, w następującym porządku: A – Słowianie południowi i wschodni (ci ostatni, wprowadzicie nieczęsto, wymienieni są także w kilku innych miejscach tej publikacji), B – Słowianie połabscy i wielecki (lucicki) związek plemienny, C – Słowianie pomorscy i działalność misyjna biskupa bamberskiego Ottona, D – Rugia i upadek Arkony, E – pogańskie przeżytki na ziemiach czeskich, F – pogańskie przeżytki w Polsce. Łącznie 47 tekstów źródłowych różnej proveniencji, opatrzonych informacjami o ich autorach, chronologii powstania, dotychczasowych wydaniach, jak również dokonanych tłumaczeniach na różne języki. Same teksty źródłowe prezentowane są w dwóch szpaltach na jednej stronie: lewa – oryginalny łaciński tekst, prawa – czeskie tłumaczenie.

Na uznanie zasługuje ogrom pracy, jaki włożył edytor dzieła, Jiří Dynda, przekazując w ręce czytelnika solidną i jakże potrzebną książkę, pozwalającą zgłębić treść pisanych w języku łacińskim źródeł, osobom, które łaciny nie znają, a operują językiem czeskim. Należy przy tym zauważyć, że zaproponowane przekłady łacińskich kronik, roczników, relacji i różnego rodzaju dokumentów na język oczysty edytora, nie zawsze są dosłownymi tłumaczeniami i przybierają niekiedy postać przekładów adekwatnych lub ekwiwalentnych, co naturalnie nie umniejsza walorów poznawczych czytanych fragmentów, za to z całą pewnością pozwala lepiej zrozumieć ich treść. W tym miejscu należy jednak podkreślić, że czytelnik ma do dyspozycji także teksty łacińskie i – o ile tylko zna ten język – w każdej chwili może porównać obydwie wersje.

Mimo że w zamyśle czeskiego edytora antologia miała obejmować wyłącznie „źródła łacińskie”, co wyraźnie zostało odnotowane w tytule pracy, zaprezentował on także pisane w języku greckim dzieła bizantyjskich (bizantyńskich) pisarzy: Prokopiusza z Cezarei z połowy VI w. (s. 24–25) oraz Konstantyna VII Porfirogenety z połowy X wieku (s. 30–31), a także sporządzone przez nieznanego autora w języku staroduńskim, źródło skandynawskie, jakim jest tzw. *Saga o Knutowcach (Knýtlinga saga)*. Warto wspomnieć, że ten ostatni przekaz, mimo iż redagowany po staroduńsku, został napisany nie pismem runicznym, ale łacińskimi literami (s. 234–238).

Mocną stroną omawianej tu publikacji jest dostępność tak wielkiej ilości oryginalnych średniowiecznych przekazów historycznych w jednej pozycji książkowej. Z pewnością ułatwi to badaczom zajmującym się prezentowaną tematyką szybkie dotarcie do interesujących zapisów źródłowych, zaczerpniętych z różnych stron Europy i przyległych do tego kontynentu obszarów.

Dopełnieniem całości publikacji jest bibliografia zamieszczona w końcowym fragmencie pracy, która składa się z trzech części: wykazu edycji źródłowych, wykorzystanych słowników i opracowań podręcznikowych z zakresu mediewistyki, a także odnośnej literatury przedmiotu. Nie zabrakło również wykazu użytych skrótów, ilustracji i streszczenia w języku angielskim, ponadto aż czterech indeksów: 1) postaci, 2) nazw geograficznych, 3) etnonimów, 4) pojęć rzeczowych. W pracy znaleźć można także stopkę drukarską (z numerem ISBN), a na tylnej okładce: krótką informację na temat zawartości wydanej drukiem antologii.

Podsumowując należy mieć nadzieję, że recenzowana książka zostanie zauważona i doceniona w środowiskach naukowych na terenie całej Słowiańszczyzny i nie tylko.

Norbert Mika